

Leerlijnenaanbod Cultuureducatie DNA

Catalogus



Inhoud

Beeldend	5
Filosoferen met kunst	7
Ik verbeeld de wereld	9
Kriskras Kunst	11
MI - Beeldend in thema's	13
Dans	15
Let's Present	17
Ondergedompeld in Dans	19
Drama	21
MI - Presentatie kaarten	23
Stap uit je Lijst	25
Theatermaken in de klas - MI kaarten	27
Theatermaken in de klas - Thematisch werken	29
Erfgoed	31
De Gouden Eeuw voor iedereen!	33
MaakMeeMuseum	35
Film & Digitale media	37
Avonturen in het donker	39
Mediawijsheid en Digitale media	41
Kunst en Techniek	43
Architectuur en Techniek	45
Kunst en Techniek	47
Kunst onderzoekt	49
Literatuur	51
Een heleboel gevoel	53
Gedichten en verhalen in de stelles	55
Muziek	57
De kracht van Muziek	59
Muzikaal werkvormenboek	61
Deelnemende scholen	63

Voorwoord



Cultuureducatie DNA: aandacht voor het creatieve proces van ieder kind

In de afgelopen 4 jaar hebben 27 scholen, alle culturele instellingen en de Gemeente Enschede samengewerkt binnen Culturage. Dit heeft veel goeds opgeleverd, waaronder een aantal prachtige leerlijnen! Culturage 1 zal op 14 juni 2017 worden afgesloten met het Culturage Festival. Inmiddels weten we ook dat we de komende 4 jaar verder kunnen met Culturage 2!

Naast het hoofdspoor van Culturage loopt een 'verdiepend zijspoor', in de vorm van de professionaliseringsregeling. Vanuit het Fonds voor Cultuurparticipatie is geld toegekend voor het project Cultuureducatie DNA. Tien scholen/locaties doen mee! Gedurende het schooljaar 2017-2018 gaan de deelnemende scholen aan de slag met de implementatie van een elders ontwikkelde leerlijn. Daarbij wordt de wens van een school om een leerlijn te implementeren genomen als motivatie voor de professionalisering van het leerkrachtenteam.

Met trots presenteren we jullie deze catalogus met daarin het leerlijnenaanbod voor Cultuureducatie DNA! We hebben een prachtig en divers palet samengesteld vanuit de disciplines: Beeldend, Dans, Drama, Erfgoed, Film/Digitale media, Kunst & Techniek, Literatuur en Muziek. De leerlijnen die de afgelopen jaren binnen Culturage zijn ontwikkeld, te herkennen aan het Culturage logo, vormen de basis van het aanbod. Er is een ruime keuze van aansprekende, interactieve en prikkelende leerlijnen, waarbij zowel leerlingen als leerkrachten worden uitgedaagd en geënthousiasmeerd!

De aanvullende leerlijnen komen van professionele en bevlogen cultuurpartners van buiten Enschede. De contacten met de externe partners waren bijzonder open, de bereidheid tot delen en samenwerken groot. Hierdoor hebben we enkele prachtige aanvullende leerlijnen op kunnen nemen van Stadkamer Zwolle, het Kröller-Müller Museum, Introdans, Eye Filmmuseum en het Rijksmuseum in Amsterdam. Enschede culturele instellingen gaan optreden als lokale partner; mooie verbindingen zijn gelegd en samenwerkingen zijn al ontstaan!

Goed cultuuronderwijs draagt bij aan het voorbereiden van kinderen op de uitdagingen van de 21ste eeuw. Daarom staan binnen DNA de 21st Century Skills centraal. Kinderen komen in aanraking met vaardigheden als creativiteit, kritisch denken, probleemoplossend vermogen, communiceren, samenwerken, digitale geletterdheid, sociale en culturele vaardigheden en zelfregulering. Op creatieve en plezierige wijze ontwikkelen kinderen hun verbeeldingskracht, waarnemingsvermogen en communicatieve vaardigheden.

Cultuuronderwijs staat niet op zichzelf in het ontwikkelen van deze 21st Century Skills. Er is sprake van een grote gemeenschappelijke deler tussen de onderwijsvernieuwing die wij vanuit cultuureducatie willen bewerkstelligen en de doelstellingen van vernieuwingen op andere gebieden, zoals wetenschap en techniek. Wetenschap- en techniekonderwijs richt zich eveneens op de veranderende rol van de leerkracht, het stimuleren van ontdekkend, onderzoekend en ontwerpend leren en de aandacht voor het creatieve proces van ieder kind. Wij werken binnen dit project dan ook nauw samen met Saxion en TechYourFuture, hét expertisecentrum voor onderwijs in wetenschap en technologie.

Cultuureducatie moet, met behulp van aansprekende en doorlopende leerlijnen, een natuurlijk onderdeel gaan worden van het onderwijs curriculum, met andere woorden in de genen - het DNA - van de school komen. Wij hopen van harte met dit project daaraan een goede bijdrage te kunnen leveren en kijken uit naar de verdere samenwerking!

Wij wensen jullie veel plezier en succes met het uitzoeken van de juiste en een voor jullie school passende leerlijn!

Maika Eggink
Projectleider Cultuureducatie DNA en Implementator

Jessica Veen
Implementator



Beeldend

Filosoferen met Kunst

Ik verbeeld de wereld

Kriskras Kunst

MI - Beeldend in thema's



LEERLIJN **Filosoferen met kunst**

Culturele discipline Beeldende kunst - Filosofie
Culturele instelling Roombeek Cultuurpark Educatie (RCE) - Rijksmuseum Twenthe
In samenwerking met Kröller-Müller Museum

Contactgegevens instelling

Naam RCE, Afdeling educatie
Telefoon 053 - 230 87 91
E-mailadres educatie@roombeekcultuurpark.nl
Contactpersoon Doremiek Lamain

Inhoud leerlijn Kunst vormt een prachtige aanleiding om te filosoferen en filosoferen bevordert het plezier in het kijken naar kunst. Zeker bij kinderen, die zich met veel plezier kunnen verwonderen en verbazen over creatieve keuzes, opvallende vormen en wonderlijke details.

Aansluiting kerndoelen Kerndoelen: 37, 54 en 55

Belangrijkste uitgangspunten leerlijn Het belangrijkste uitgangspunt van Filosoferen met kunst is om kinderen op een nieuwe, inspirerende wijze in aanraking te brengen met kunst. Kunst heeft niet alleen een interessant historisch verhaal, maar daagt uit tot talloze nieuwe, persoonlijke verhalen. Filosoferen, actief kijken en het communiceren van je eigen gevoelens en associaties brengen kunstwerken heel dichtbij en zorgen voor een verrassende 'ontmoeting' met kunst, die een leven lang mee gaat.

Opbouw leerlijn Filosoferen met kunst is bedoeld voor alle kinderen op de basisschool. De leerlijn is onderverdeeld in 8 thema's. Alle thema's zijn geschikt voor alle groepen, omdat iedereen kan filosoferen op zijn eigen niveau. Binnen de vragen kan er wel worden gedifferentieerd. Voor elk thema is er een voorbereidende les, museumbezoek op eigen gelegenheid of met rondleiding en daarna verschillende opties voor creatieve verwerking.
Alle thema's bevatten: veel achtergrondinformatie, uitdagende (filosofische) vragen en opdrachten, verrassende lessuggesties en een ruime keuze uit kopieerbladen waarmee gemakkelijk werkboekjes kunnen worden samengesteld.

Waarde leerlijn voor de leerlingen Filosoferen met kunst sluit aan bij de 21st Century skills en stimuleert een kind om goed te leren reflecteren. Een filosofisch gesprek helpt om de gedachten te ordenen en deze te verwoorden, geeft betekenis aan ingewikkelde abstracte begrippen, maar bevordert vooral ook de sociale interactie. Kinderen leren steeds beter naar elkaar te luisteren, een goede vraag te stellen en helder te argumenteren.

Deskundigheidsbevordering In de leerlijn is een centrale rol weggelegd voor de leerkracht. Ook is de opbouw van de leerlijn zeer vraaggericht. Deskundigheidsbevordering wordt gegeven in de vorm van een teamtraining.

Wetenswaardigheid, quote of anekdote over de leerlijn	“Een kunstwerk kan eigenlijk niet verdwijnen. Want er is altijd wel iemand die er nog aan denkt!” Veerle, 11 jaar
Link naar voorbeelden en foto- en filmmateriaal	Voorbeeld van een filosofisch gesprek in het Kröller-Müller Museum: https://www.youtube.com/watch?v=-Q1_oPzXo7w
Leerlijn sluit aan bij/ bijzonderheden	Bijzonder aan Filosoferen met kunst is dat alle thema's kunnen worden ingezet in alle klassen. Het is een organisch pakket dat je als leerkracht zelf eenvoudig kan sturen en vormgeven.
Beschikbaarheid in de regio	Overijssel



LEERLIJN Ik verbeeld de wereld

Culturele discipline Beeldend (in Taal en Beeld)
Culturele instelling Roombeek Cultuurpark Educatie (RCE) - TwentseWelle

Contactgegevens instelling

Naam RCE
Telefoon 06 - 3418 89 47
E-mailadres loes@roombeekcultuurpark.nl
Contactpersoon Loes Schippers

Inhoud leerlijn	De leerlijn stimuleert kinderen om hun dromen, gedachten en fantasieën om te zetten in beelden en verhalen. Activiteiten zijn gericht op (ver)beeldende vaardigheden en werpen een blik op het creatieve proces van kunstenaars.
Aansluiting kerndoelen	Kerndoelen: 5, 6, 12, 47, 50, 54 en 55
Belangrijkste uitgangspunten leerlijn	• Kinderen handvatten geven om zich te uiten op een beeldende manier • Aandacht voor integreren taal en beeld • Kinderen stimuleren om hun gevoel van identiteit te vormen versterken • Variatie in thema's en werkvormen • De 21st Century skills worden aangesproken • Het procesgericht werken bepaalt de indeling van de lessen • De leerlijn wordt in het curriculum van de school opgenomen
Opbouw leerlijn	Per twee leerjaren een serie van twee lessen. Voor groep 7 en 8 een serie van drie lessen. Het abstractieniveau en de moeilijkheidsgraad van de technieken nemen steeds verder toe. • Groep 1-2: Thema's dieren en toveren; werkvormen scheuren plakken en verhaal luisteren/bedenken/vertellen • Groep 3-4: Thema's dromen en kijken naar je omgeving; werkvormen kunst kijken/schilderen en waarnemen/tekenen • Groep 5-6: Thema's verhalen en landkaarten; werkvormen luisteren schrijven en bedenken/tekenen • Groep 7-8: Thema's continenten, schat zoeken en kranten; werkvormen informatie opnemen/bedenken/tekenen/schilderen en onderzoeken/bedenken/schrijven
Waarde leerlijn voor de leerlingen	De leerling wordt steeds beter in het onder woorden brengen en naar beelden vertalen van zijn gedachten en fantasieën. Hierdoor wordt het zelfbewustzijn en gevoel van identiteit versterkt.
Deskundigheidsbevordering	De leerlijn start met een teamtraining van een uur door een cultuur-educatief medewerker die het gebruik van de leerlijn toelicht. Tevens is er aandacht voor didactiek, vakinhoud en creatieve technieken.

Wetenswaardigheid, quote of
anekdote over de leerlijn

Kinderen verbazen zichzelf en anderen met de creativiteit die uit hun
hoofd en handen komt.

Link naar voorbeelden en
foto- en filmmateriaal

<https://cultuurmenu.culturage.nu/leerlijnen/ik-verbeeld-de-wereld>

Leerlijn sluit aan bij/ bijzonderheden

Deze leerlijn is eenvoudig geschikt te maken voor het speciaal
basisonderwijs.

Beschikbaarheid in de regio

De leerlijn kan op iedere school worden uitgevoerd, ongeacht waar
deze staat.



**ROOMBEEK
CULTUURPARK**

**MUSEUM
TWENTSE
WELLE**



LEERLIJN Kriskras Kunst

Culturele discipline	Beeldend
Culturele instelling	Roombeek Cultuurpark Educatie
In samenwerking met	Prinseschool - locatie Daalweg

Contactgegevens instelling

Naam	Roombeek Cultuurpark Educatie, afdeling Educatie
Telefoon	053 - 230 87 91
E-mailadres	educatie@roombeekcultuurpark.nl
Contactpersoon	Doremiek Lamain

Inhoud leerlijn	Kriskras Kunst is een leerlijn voor het basisonderwijs over beeldende kunst. De lessen sluiten aan bij de doelen en de werkwijze van het International Primary Curriculum (IPC). Ook sluiten ze aan bij de didactiek van het procesgericht werken. Over de leerjaren leren de kinderen verschillende technieken zoals construeren met karton en papier, boetseren met klei, buigen met ijzerdraad en papier maché. De lijn is geschikt voor scholen met een team met een frisse blik op kunst in de klas.
Aansluiting kerndoelen	Kerndoelen: 54 en 55
Belangrijkste uitgangspunten leerlijn	De belangrijkste uitgangspunten bij het ontwikkelen van de leerlijn zijn: • De Units (thema's) die worden gebruikt in het IPC • Het leren werken met nieuwe materialen en technieken • Nadruk op zelf onderzoeken en ontwerpen
Opbouw leerlijn	In Kriskras Kunst vind je: • Per MilePost (twee leerjaren) een serie van drie of meer lessen aansluitend bij een thema • Uitgewerkte lesbeschrijvingen • PowerPoints, afbeeldingen en andere bijlagen
Waarde leerlijn voor de leerlingen	Leerlingen ontwikkelen zich met deze leerlijn in het ontwerpen van eigen creaties, ze krijgen steeds meer kennis over verschillende soorten materialen en worden vaardiger in het gebruik van gereedschappen.
Deskundigheidsbevordering	Het coaching on the job traject bestaat uit een voorbeeld- en een feedbackles. Rondom deze lessen vindt er intensief contact plaats met de leerkracht om de bezoeken zo goed mogelijk af te stemmen en tot een goede leerervaring te brengen. Zeer toegankelijk voor docenten zonder ervaring in procesgericht werken met kunstvakken.
Wetenswaardigheid, quote of anekdote over de leerlijn	De lessen uit Kriskras Kunst zijn allemaal door leerkrachten van de Prinseschool - locatie Daalweg uit Enschede bedacht. Hierdoor zijn

ze specifiek gericht op waar leerkrachten behoefte aan hebben: duidelijke lesbeschrijvingen, uitleg van technieken en focus op onderzoek.

Link naar voorbeelden en foto- en filmmateriaal <https://cultuurmenu.culturage.nu/leerlijnen/ipc-kriskras-kunst>

Leerlijn sluit aan bij/ bijzonderheden De lessen uit Kriskras Kunst kunnen goed worden gecombineerd met diverse beeldende workshops van RCE, waarin onderzoek en procesgericht werken centraal staat. Bijvoorbeeld 'Dierenland' (PO12), 'Niets is wat het lijkt' (PO34) of 'Kunst wip-wap' (PO56). Ook de digitale workshops uit het aanbod van RCE sluiten goed aan en richten zich meer op de digitale technieken zoals fotografie, stopmotion en film.

Beschikbaarheid in de regio Overijssel



LEERLIJN MI - Beeldend in thema's

Culturele discipline	Beeldend
Culturele instelling	Roombeek Cultuurpark Educatie (RCE) - Tetem
In samenwerking met...	Openbare Montessori Basisschool Het Zeggelt

Contactgegevens instelling	1	2
Naam	RCE	OMBS Het Zeggelt
Telefoon	053 - 230 87 91 (bereikbaar van maandag t/m vrijdag van 9.00-12.30 en 13.00-15.00).	053 - 435 86 82
E-mailadres	marlies@roombeekcultuurpark.nl	e.herder@hetzeggelt.nl
Contactpersoon	Marlies van Grootel	Errol Herder



Inhoud leerlijn	MI - Beeldend in thema's is een leerlijn voor het basisonderwijs met een diversiteit aan technieken binnen de beeldende kunst. Schilderen, tekenen, drukken, werken met digitale media; alles komt voorbij. De kinderen onderzoeken binnen verschillende thema's de mogelijkheden van materialen, experimenteren met technieken en doorlopen alle fasen van het creatief proces. De kinderen voeren opdrachten uit op het gebied van kunstzinnige oriëntatie, met de nadruk op diversiteit en beheersing van technieken, beeldaspecten en materialen. De kaarten zijn geschikt voor zowel zelfstandig werken als voor het geven van een klassikale les.
-----------------	---

Aansluiting kerndoelen	Kerdoelen: 54 en 55
------------------------	---------------------

Belangrijkste uitgangspunten leerlijn	Deze leerlijn is ontwikkeld om het procesgerichte beeldende onderwijs op basisscholen die met 4 x Wijzer werken te intensiveren en te integreren. De beeldende kaarten zijn vakoverstijgend doordat ze direct aan kosmische thema's/onderwerpen zijn gekoppeld en zijn zowel zelfregulerend als klassikaal toe te passen.
---------------------------------------	---

Opbouw leerlijn	MI - Beeldend in thema's bestaat uit 8 beeldende kaarten per leerjaar. Elke kaart sluit aan op een kosmisch thema/onderwerp. De kaarten bevatten alle onderdelen van het creatieve proces, zoals oriëntatie, onderzoek, uitvoering en reflectie. In de leerlijn vind je: • 2 x 8 thema kaarten voor de onderbouw • 3 x 8 thema kaarten voor de middenbouw • 3 x 8 thema kaarten voor de bovenbouw • docenthandleiding met instructie voor het geven van een klassikale les • PowerPoints afbeeldingen en andere bijlagen
-----------------	---

Waarde leerlijn voor de leerlingen	De leerlingen ontwikkelen zich van groep 1 t/m 8 ieder jaar in 8 beeldende disciplines, van collage maken tot tekenen tot werken met digitale media. Door de leerjaren heen verdiepen de kinderen zich in aansluiting op kosmische thema's/onderwerpen steeds verder in
------------------------------------	---

beeldende technieken, beeldaspecten en materialen en leren deze toe te passen in opdrachten waarbij het creatieve proces centraal staat.

Deskundigheidsbevordering

Bij deze leerlijn is een training beschikbaar (40-75 minuten) waarin de leerkracht leert hoe de kaarten ingezet kunnen worden en op welke manier de leerkracht het kind kan ondersteunen bij het creatief proces. Het coaching on the job traject bestaat uit een voorbeeld- en feedback les. Rondom deze lessen vindt een intensief contact plaats met de leerkracht om de bezoeken zo goed mogelijk af te stemmen en tot een leuke leerervaring te brengen.

Wetenswaardigheid, quote of anekdote over de leerlijn

De kaarten/lessen in de leerlijn MI - Beeldend in thema's variëren van thema's over het sterrenstelsel tot dino's en van hunebedden tot zintuigen. De leercirkel eindigt met eindresultaten van de kinderen in alle beeldende disciplines, van drukwerkjes tot schilderijen. Doordat het creatieve proces bij elk kind anders is ontstaat er een grote diversiteit in de eindresultaten.

Link naar voorbeeldles en foto- en filmmateriaal

<https://cultuurmenu.culturage.nu/leerlijnen/mi-beeldend-in-themas>

Leerlijn sluit aan bij/ bijzonderheden

Geschikt voor scholen die werken met 4 x Wijzer, thematisch werken en voor montessori-onderwijs.

Beschikbaarheid in de regio

Deze leerlijn kan op alle locaties in Overijssel gegeven worden.



Dans

Let's Present
Ondergedompeld in Dans



LEERLIJN **Let's Present**

Culturele discipline Dans (begeleid door Theater en stemoefeningen)
 Culturele instelling Praktijk voor dans en stem
 In samenwerking met Prinseschool - locatie Prinsestraat

Contactgegevens instelling

	1	2
Naam	Praktijk voor dans en stem Tessa Kortenbach	Prinseschool - locatie Prinsestraat
Telefoon	06 - 114 194 26	053 - 431 96 52
E-mailadres	info@tessakortenbach.nl	marjoleinkr@prinseschool.nl
Contactpersoon	Tessa Kortenbach	Marjolein Krijgsman

Inhoud leerlijn	De leerlijn is een mooie handleiding om op een laagdrempelige manier bezig te zijn met beweging, dans, theater, stem- en podiumpresentatie in de klas.
Aansluiting kerndoelen	Kerdoel: 54/ beweging
Belangrijkste uitgangspunten leerlijn	Wat maakt de leerlijn bijzonder? Uit ervaring is gebleken dat werken vanuit dans en beweging een grote drempel vormt voor leerkrachten. Het doel van deze leerlijn is dat de leerkrachten vaste oefeningen meekrijgen/leren, zowel beschreven als op film. Vanuit deze duidelijke basis kunnen de leerkrachten eigen ideeën invoegen.
Opbouw leerlijn	De leerlijn bestaat uit 10 thema lesplannen per groep. De gehele leerlijn bestaat uit 80 lesplannen.
Waarde leerlijn voor de leerlingen	De leerling zal door deze leerlijn een aantal mooie groeiprocessen kunnen ondergaan in zijn/haar ontwikkeling. Ze leren zich creatief te uiten en zullen zich met meer zelfvertrouwen kunnen presenteren. Ze krijgen meer contact met hun lichaam. Ze leren hun lichaam en ervaringen van het lichaam te verstaan. Ze zullen zich vrijer leren bewegen in hun lichaam, de ruimte en naar hun medemens.
Deskundigheidsbevordering	De leerkrachten kunnen deze leerlijn alleen inzetten met het coaching traject. Dit traject bestaat uit: • Teamtraining - 1,5 uur: overhandiging leerlijn en een actieve training met verschillende spelvormen uit de methode • Workshops in elke klas - 30 tot 45 minuten per groep • Professionalisering: elke leerkracht leert in 15 minuten de choreografie voor de eindvoorstelling • Coaching on the job - observatie in elke klas hoe de leerkrachten bezig zijn met de choreografie, hierna krijgen ze individuele tips mee ter verbetering, ongeveer 30 minuten per leerkracht • Generale repetitie/presentatie coaching/voorstelling/evaluatie - 1 lesdag

Wetenswaardigheid, quote of anekdote over de leerlijn	Bericht van een enthousiaste leerkracht: “Tessa heeft bij ons op school coaching on the job gedaan. Zowel leerkrachten als kinderen waren enthousiast over de begeleiding. Het resultaat van het optreden was zeker van hoog niveau. Doel geslaagd, zou ik zeggen. Ook de manier van begeleiden van de leerkrachten was dusdanig dat iedereen zich veilig voelde om net dat stapje meer te doen”.
Link naar voorbeelden en foto- en filmmateriaal	https://cultuurmenu.culturage.nu/leerlijnen/lets-present
Leerlijn sluit aan bij/ bijzonderheden	Ook beschikbaar: Leerlijn Let's Present speciaal ontwikkeld voor IPC-onderwijs
Beschikbaarheid in de regio	Twente



LEERLIJN **Ondergedompeld in Dans**

Culturele discipline **Dans**
Culturele instelling **Introdans**
Lokale partner **Kaliber Kunstenschool**

Contactgegevens instelling

	1	2
Naam	Introdans	Kaliber Kunstenschool
Telefoon	026 - 351 21 11	053 - 485 87 13
E-mailadres	interactie@introdans.nl	l.sieverink@kaliberkunstenschool.nl
Contactpersoon	Annemieke Vervoort	Lotte Sieverink

Inhoud leerlijn

Met dit deskundigheidstraject van Introdans vergroten leerkrachten in het regulier en speciaal basisonderwijs snel, eenvoudig en doeltreffend hun kennis en vaardigheden op het gebied van dans en danseducatie. Ze bekwamen zich in de Introdansmethodiek waarna ze zelfstandig eenvoudige danslessen kunnen ontwikkelen en geven, met een danspresentatie van hun leerlingen als resultaat. Danservaring is niet nodig. Het traject is naar wens, doelstelling en behoefte van de school in te vullen (in plaats van deskundigheidsbevordering kan het ook een lessenserie voor de leerlingen zijn). Ook kan dit deskundigheidstraject worden gecombineerd met een kijkje achter de schermen of voorstellingsbezoek.

Aansluiting kerndoelen

Kerndoelen: 54 t/m 58

Belangrijkste uitgangspunten leerlijn

Leerkrachten tools en handvatten geven om zelfstandig dans in hun curriculum een plek te geven, hetzij door inbedding in de rekenles hetzij door met de leerlingen een danspresentatie te kunnen creëren bijv. voor de weekafsluiting. Bijzonder aan deze leerlijn is dat noch de leerkracht noch de leerling ook maar enige danservaring hoeft te hebben. Dat leerkrachten anders naar hun leerlingen gaan kijken en gaan werken op basis van wat mogelijk is en niet uitgaan van wat niet mogelijk is.

Opbouw leerlijn

De leerlijn bestaat uit een informatiebijeenkomst voor de leerkrachten, 3 tot 4 choreografielessen voor de leerkrachten met hun groep, een presentatie dag(deel) van de groepen, een evaluatiebijeenkomst met de leerkrachten. Deze worden per groepsniveau gedifferentieerd.

Waarde leerlijn voor de leerlingen

De professionele dansdocenten van Introdans hebben veel ervaring in gedifferentieerd werken en leveren maatwerk al naar gelang de mogelijkheden van de leerlingen. De leerlingen worden op eigen niveau steeds beter in samenwerken, improviseren, creëren, presenteren en reflecteren.

Deskundigheidsbevordering

Het docententeam van Introdans Interactie verzorgt het hele traject. De deskundigheidsbevordering vindt plaats op de hierboven

beschreven opbouw van de leerlijn met trainingen en coaching on the job. De mate waarin en hoeveel is geheel afhankelijk van de vraag en de doelstelling van de school. Elk traject wordt in overleg en op basis van deze behoefte ingevuld.

Wetenswaardigheid, quote of
anekdote over de leerlijn

De ontdekking: “Ik wist niet dat ik dit kon.”
De verrassing: “Ik wist niet dat mijn leerlingen zoveel in zich hadden!”

Link naar voorbeelden en
foto- en filmmateriaal

<https://www.youtube.com/watch?v=GoM1weIrYLg>

Leerlijn sluit aan bij/ bijzonderheden

Geschikt voor speciaal en regulier basisonderwijs.

Beschikbaarheid in de regio

Gelderland en Overijssel

INTRODANS
BEWEEGT JE

Drama

MI - Presentatie kaarten

Stap uit je lijst

Theatermaken in de klas - MI kaarten

Theatermaken in de klas - Thematisch werken



LEERLIJN MI - Presentatie kaarten

Culturele discipline Presenteren - Drama
Culturele instelling Roombeek Cultuurpark Educatie (RCE)
In samenwerking met Tessa Kortenbach - info@tessakortenbach.nl

Contactgegevens instelling

	1	2
Naam	RCE	OBS Roombeek
Telefoon	053 - 230 87 91 (bereikbaar van maandag t/m vrijdag van 9.00-12.30 en 13.00-15.00)	053 - 436 43 69
E-mailadres	marlies@roombeekcultuurpark.nl	jennefer@roombeekschool.nl maria@roombeekschool.nl
Contactpersoon	Marlies van Grootel	Jennefer Grootenhaar Maria IJzereef



Inhoud leerlijn

De leerlijn MI-Presentatie kaarten is een leerlijn voor het basis-onderwijs over presenteren. Kinderen leren door te experimenteren, zelf te ontdekken en te doen. Door het gebruik van de kaarten worden de kinderen bewust van hun eigen houding, de ruimte om zich heen, het gebruik van de stem en het maken en houden van contact tijdens het presenteren. De leerlijn is heel geschikt voor scholen die ruimte bieden aan het werken in thema's of onderzoekend leren.

Aansluiting kerndoelen

Kerndoelen: 54 en 55

Belangrijkste uitgangspunten leerlijn

Het bewust worden en leren herkennen van elementen die bij het presenteren van werk of een onderwerp belangrijk zijn. Daarnaast biedt de leerlijn zowel handvatten voor de leerling om te leren presenteren als voor de groepsleerkracht om de leerlingen hierin te kunnen ondersteunen.

Opbouw leerlijn

In de leerlijn MI-Presentatie kaarten vind je:

- 5 themagebieden presenteren: inhoud, beleving, ruimte, houding en contact
- Voor onder-, midden- en bovenbouw 1 kaart per themagebied

Waarde leerlijn voor de leerlingen

De leerlingen ontwikkelen zich van groep 1 t/m 8 in 5 aspecten van presenteren. De leerling gaat steeds bewuster om met inhoud, beleving, ruimte, houding en contact tijdens het presenteren en vertellen over een onderwerp. Hiermee wordt een basis gelegd waardoor de stap naar drama makkelijker gemaakt kan worden.

Deskundigheidsbevordering

Bij deze leerlijn is een deskundigheidsbevordering beschikbaar waarin de leerkracht leert hoe de kaarten ingezet kunnen worden en op welke manier de leerkracht het kind kan ondersteunen en enthousiasmeren bij het presenteren.

Wetenswaardigheid, quote of
anekdote over de leerlijn

Gebruik deze kaarten ook eens als hulpmiddel bij andere (culturele)
vakken als drama en muziek!

Link naar voorbeelden en
foto- en filmmateriaal

<https://cultuurmenu.culturage.nu/leerlijnen/mi-presentatie-kaarten>

Leerlijn sluit aan bij/ bijzonderheden

De leerlijn is geschikt voor scholen die werken in thema's, met MI-
kaarten en wetenschappelijk/onderzoekend onderwijs. Daarnaast
zijn de kaarten ook geschikt om toe te passen bij culturele vakken als
drama en muziek.

Beschikbaarheid in de regio

Overijssel



LEERLIJN **Stap uit je Lijst**

Culturele discipline **Drama**
 Culturele instelling **Roombeek Cultuurpark Educatie (RCE) - Rijksmuseum Twenthe**
 In samenwerking met **Theatermakerij Enschede**

Contactgegevens instelling

	1	2
Naam	RCE - afdeling Educatie	Theatermakerij Enschede
Telefoon	053 - 230 87 91	06 - 412 172 04
E-mailadres	educatie@roombeekcultuurpark.nl	karineroldaan@hotmail.com
Contactpersoon	Doremiek Lamain	Karine Roldaan

Inhoud leerlijn	Stap uit je Lijst is een leerlijn voor het basisonderwijs over theater met een vleugje beeldende kunst. Door de leerjaren heen leren de kinderen de basisbeginselen van drama. Emoties, toneelscènes spelen, film, poppenspel, gebruik van muzieksoorten en verhalen maken; alles komt voorbij. Inspiratie wordt gehaald uit verschillende kunstdisciplines.
Aansluiting kerndoelen	Kerndoelen: 54 en 55
Belangrijkste uitgangspunten leerlijn	De belangrijkste uitgangspunten bij het ontwikkelen van de leerlijn waren: • Input van thema's door de school • Afstemming op het instapniveau van de leerkrachten • Aansluiting bij de belevingswereld van de kinderen Wat Stap uit je Lijst bijzonder maakt, is dat het een goed instapniveau biedt voor leerkrachten die nog geen of weinig ervaring hebben met het geven van drama. Ook vormt de link met beeldende kunst uit het Rijksmuseum Twenthe een meerwaarde. De opdrachten zijn makkelijk inzetbaar en zeer interactief.
Opbouw leerlijn	In Stap uit je Lijst vind je - Per leerjaar een serie van drie lessen - Lesbeschrijving met instructies voor het geven van de les - PowerPoints, afbeeldingen en andere bijlagen
Waarde leerlijn voor de leerlingen	De leerling leert zichzelf te uiten en emoties beter te begrijpen. Spelenderwijs ontwikkelen de leerlingen zelfreflectie, hierin worden ze steeds beter. Door de drama-oefeningen leren ze ook samenwerken en communiceren met gesproken- en lichaamstaal.
Deskundigheidsbevordering	Bij de leerlijn hoort een deskundigheidsbevordering volgens coaching on the job. Dit houdt in: een voorbeeldles door een professional, een feedbackles gegeven door de leerkracht zelf (met hulp van de professional) en een les die de leerkracht zelfstandig uitvoert. Naast de coaching is het mogelijk een teamtraining te laten verzorgen waarin het team een 'opstapje' krijgt om aan de slag te gaan met de leerlijn.

Wetenswaardigheid, quote of anekdote over de leerlijn	“Ik was verrast over hoe leuk de les was! De kinderen hadden allemaal persoonlijke verhalen, ook met verrassende weetjes die ik nog niet wist. Echt gaaf om nieuwe dingen te leren over de kinderen.” Leerkracht van groep 5 van de Alfonsus in Enschede, pilotschool.
Link naar voorbeeldles en foto- en filmmateriaal	https://cultuurmenu.culturage.nu/leerlijnen/stap-uit-je-lijst
Leerlijn sluit aan bij/ bijzonderheden	De lessen uit Stap uit je Lijst kunnen goed worden gecombineerd met een bezoek aan het Rijksmuseum Twenthe. Schilderijen die worden gebruikt in de leerlijn zijn daar in het echt te bewonderen!
Beschikbaarheid in de regio	Overijssel



LEERLIJN Theatermaken in de klas - MI kaarten

Culturele discipline Drama
Culturele instelling Theater Sonnevanck
In samenwerking met CBS Anna van Buren

Contactgegevens instelling

	1	2
Naam	Theater Sonnevanck	CBS Anna van Buren
Telefoon	053 - 431 54 00	053 - 435 53 34
E-mailadres	educatie@sonnevanck.nl	m.debruin@annavanburenvco.nl
Contactpersoon	Nadieh Graumans-Tigchelaar	Marijke de Bruin

Inhoud leerlijn

De leerlijn is gebaseerd op het maken en spelen van theater op school waarbij de leerlingen door middel van MI-kaarten werken aan een presentatie. Het doel van de leerlijn is dat het maken van presentaties d.m.v. MI volledig in het onderwijs wordt geïntegreerd. Zo werken leerkrachten samen met hun leerlingen in de klas aan een presentatie waarin verschillende vakken en podiumkunsten gebruikt worden. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de verschillende talenten van zowel leerlingen als leerkrachten. De leerlijn bestaat uit MI-kaarten waarmee leerlingen onder begeleiding van de eigen leerkracht werken. Daarbij vindt deskundigheidsbevordering van de leerkracht plaats door middel van coaching on the job. Zowel de leerlingen als de leerkrachten doorlopen daarbij de vier fases van het creatief proces.

Aansluiting kerndoelen

Deze leerlijn werkt aan de kerndoelen kunstzinnige oriëntatie en aan alle doelen voor drama die gesteld zijn in het leerplankader kunstzinnige oriëntatie.

Belangrijkste uitgangspunten leerlijn

Het uitgangspunt van deze leerlijn is om het maken van presentaties vanuit verschillende disciplines te integreren in het bestaande onderwijs door middel van Meervoudige Intelligentie. De MI-kaarten geven vanuit iedere intelligentie opdrachten waarmee leerlingen de verschillende onderdelen van de presentatie maken, zoals stop-motion, muziek, toneel, dans, tekst etc. Zowel leerkracht als leerling werken middels het creatief proces waarbij zij oriënteren, onderzoeken, uitvoeren en evalueren.

Opbouw leerlijn

De leerlijn is opgebouwd uit coaching van de leerkracht door een vakdocent theater en gebruik van de ontwikkelde MI-kaarten door de leerlingen in de klas. Eventuele andere behoeften zijn afhankelijk van de wijze waarop de presentaties worden vormgegeven, naar wens kan er gebruik gemaakt worden van: beamers, licht, geluid, microfoons, decorstukken, kostuums.

Waarde leerlijn voor de leerlingen

Met de praktische en concrete coaching van de leerkrachten in deze leerlijn, ontwikkelen zij kennis van het maken en presenteren van theater. Daarbij kunnen zij hun leerlingen coachen op spel. Zowel

leerkrachten als leerlingen leren hun lichaam, stem en gezicht bewust in te zetten om zich daarmee te presenteren. Daarnaast leren de leerlingen naar elkaar te kijken en kunnen zij elkaar ook tips gaan geven.

Leerlingen ontwikkelen theatrale- en presentatievaardigheden, door middel van het maken van een interdisciplinaire presentatie aan de hand van de MI-kaarten. De coaching gaat uit van positieve en concrete benadering van het spel.

Deskundigheidsbevordering

De deskundigheidsbevordering bestaat uit coaching on the job. Leerkrachten worden individueel begeleid voor een theaterdocent van Theater Sonnevank, zo kan de leerkracht werken aan een persoonlijke leervraag. De theaterdocent neemt de leerkracht mee in het creatieve proces en werkt hierbij vakoverstijgend, bijvoorbeeld met theater, sociale vaardigheden en taal.
Duur: gemiddeld 6 uur per leerkracht.

Het is mogelijk om met het gehele team verdiepende workshops over het creatief proces te volgen. Hierin krijgen leerkrachten handvatten over theater. Hoe maak je zelf theater met je leerlingen en hoe kun je een professionele voorstelling als inspiratiebron gebruiken?
Duur: 2 tot 8 uur, afhankelijk van het aantal afgenomen workshops.

Wetenswaardigheid, quote of anekdote over de leerlijn

Het werken aan theater door middel van Meervoudige Intelligentie stimuleert het samenwerken tussen leerlingen (en leerkrachten) op verschillende leergebieden. Daarbij leren leerkrachten vakoverstijgend te denken en van ideeën uit alle vakken theater te maken. Het creatief proces is de kern van het werken met cultuur.

Link naar voorbeelden en foto- en filmmateriaal

<https://cultuurmenu.culturage.nu/leerlijnen/theatermaken-in-de-klas-mi-kaarten>

Leerlijn sluit aan bij/ bijzonderheden

Speciaal geschikt voor scholen die werken met MI, maar ook zeker voor scholen die thematisch werken of werken vanuit de visie van de leerling. Leerlingen kunnen zelfstandig werken met de kaarten die deze leerlijn bevat.

Beschikbaarheid in de regio

Deze leerlijn en de daarbij horende deskundigheidsbevordering kan overal in Overijssel worden ingezet.



LEERLIJN Theatermaken in de klas - Thematisch werken

Culturele discipline Drama
 Culturele instelling Theater Sonnevanck
 In samenwerking met Openbare Dalton Basisschool Lonneker

Contactgegevens instelling

	1	2
Naam	Theater Sonnevanck	ODBS Lonneker
Telefoon	053 4315400	053 4355993
E-mailadres	educatie@sonnevanck.nl	christahofstra@lonnekerschool.nl
Contactpersoon	Nadieh Graumans-Tigchelaar	Christa Hofstra

Inhoud leerlijn

Het doel van de leerlijn is dat leerkrachten samen met hun leerlingen in de klas werken aan een presentatie waarin, door verschillende vormen van podiumkunst, zowel de talenten van de leerlingen als die van de leerkracht worden benut. Hierbij wordt gewerkt aan de theatrale vaardigheden binnen de presentatie. De leerlijn bestaat uit lessen gegeven door de leerkracht zelf en deskundigheidsbevordering gegeven door een vakexpert. Zowel de leerlingen als de leerkrachten doorlopen daarbij de vier fases van het creatief proces.

Aansluiting kerndoelen

Deze leerlijn werkt aan de kerndoelen kunstzinnige oriëntatie (53, 54, 55) en aan alle doelen voor drama die gesteld zijn in het leerplankader kunstzinnige oriëntatie.

Belangrijkste uitgangspunten leerlijn

Uitgangspunt van deze leerlijn is om het maken van presentaties vanuit verschillende disciplines te integreren in het bestaande onderwijs. Iedere klas werkt een aantal weken aan een presentatie, vanuit een gekozen thema. Met de aangeboden werkvormen kunnen leerkrachten en leerlingen verschillende onderdelen van de presentatie maken, zoals stop-motion, muziek, toneel, dans, tekst etc. Zowel leerkracht als leerling werken middels het creatief proces waarbij zij oriënteren, onderzoeken, uitvoeren en evalueren.

Opbouw leerlijn

De leerlijn is opgebouwd uit coaching van de leerkracht door een vakdocent theater en gebruik van de ontwikkelde werkvormen. Eventuele andere benodigdheden zijn afhankelijk van de wijze waarop de presentaties worden vormgegeven. Naar wens kan er gebruik gemaakt worden van: beamers, licht, geluid, microfoons, decorstukken, kostuums.

Waarde leerlijn voor de leerlingen

- Met de praktische en concrete coaching van de leerkrachten in deze leerlijn, ontwikkelen zij kennis betreffende het maken en presenteren van theater. Daarbij kunnen zij hun leerlingen coachen op spel. Zowel leerkrachten als leerlingen leren hun lichaam, stem en gezicht bewust in te zetten om zichzelf te presenteren. Daarnaast leren de leerlingen naar elkaar te kijken en kunnen zij elkaar ook tips gaan geven.

- Leerlingen ontwikkelen theatrale- en presentatievaardigheden, door middel van het maken van een interdisciplinaire presentatie. De coaching gaat uit van positieve en concrete benadering van het spel.

Deskundigheidsbevordering

- De deskundigheidsbevordering bestaat uit coaching on the job. Leerkrachten worden individueel begeleid voor een theaterdocent van Theater Sonnevanck, zo kan de leerkracht werken aan een persoonlijke leervraag. De theaterdocent neemt de leerkracht mee in het creatieve proces en werkt hierbij vakoverstijgend, bijvoorbeeld met theater, sociale vaardigheden en taal. Duur: gemiddeld 6 uur per leerkracht.
- Het is mogelijk om met het gehele team verdiepende workshops over het creatief proces te volgen. Hierin krijgen leerkrachten handvatten over theater. Hoe maak je zelf theater met je leerlingen en hoe kun je een professionele voorstelling als inspiratiebron gebruiken? Duur: 2 tot 8 uur, afhankelijk van het aantal afgenomen workshops.

Wetenswaardigheid, quote of anekdote over de leerlijn

Het werken aan theater in de klas stimuleert het samenwerken tussen leerkrachten en leerlingen op verschillende leergebieden. Daarbij leren leerkrachten vakoverstijgend te denken en van ideeën uit alle vakken theater te maken. Het creatief proces is de kern van het werken met cultuur.

Link naar voorbeelden en foto- en filmmateriaal

<https://cultuurmenu.culturage.nu/leerlijnen/theatermaken-in-de-klas-thematisch-werken>

Leerlijn sluit aan bij/ bijzonderheden

Zeer geschikt om te gebruiken wanneer leerkrachten maand-sluitingen, weeksluitingen of presentaties met leerlingen dienen te maken maar handelingsverlegen zijn. Voor leerlingen in te zetten om presentatie-ervaring op te doen en als voorbereiding op het spelen van een musical.

Beschikbaarheid in de regio

Deze leerlijn en de daarbij horende deskundigheidsbevordering kan overal in Overijssel worden ingezet.



Erfgoed

De Gouden Eeuw voor iedereen!
MaakMeeMuseum



LEERLIJN De Gouden Eeuw voor iedereen!

Culturele discipline	Kunst - Erfgoed - Beeldend
Culturele instelling	Rijksmuseum Amsterdam (midden- en bovenbouw)
In samenwerking met	Rijksmuseum Twenthe (onderbouw)

Contactgegevens instelling

	1	2
Naam	Rijksmuseum Amsterdam	Roombeek Cultuurpark Educatie (RCE)
Telefoon	020 - 674 74 76	053 - 230 87 91
E-mailadres	s.daams@rijksmuseum.nl	doremiek@roombeekcultuurpark.nl
Contactpersoon	Sander Daams	Doremiek Lamain



Inhoud leerlijn De Gouden Eeuw

Aansluiting kerndoelen Nederlands: 1, 4, 9
Oriëntatie op jezelf en de wereld: 51, 52, 53
Kunstzinnige oriëntatie: 54, 55, 56

Belangrijkste uitgangspunten leerlijn Wat maakt de leerlijn bijzonder?

- Aansluiting bij canonvensters zoals de VOC, het ontstaan van de Grachtengordel, de schilder Rembrandt, de Wereld in Kaart, Hugo de Groot, Michiel de Ruyter en de Slavernij.
- *De Gouden Eeuw voor iedereen!* is een doorlopende leerlijn:
Onderbouw (groep 1/2/3) > Toegankelijke introductie; een laagdrempelige kennismaking met de Gouden Eeuw.
Middenbouw (groep 4/5/6) > Zintuiglijkheid beklijft; tijdens een interactieve en zintuiglijke rondleiding leren leerlingen over het dagelijks leven in de Gouden Eeuw.
Bovenbouw (groep 7/8) > Beleving & Theater; een verdieping over de Gouden Eeuw middels ons theatrale en lesstof vervangend programma over de Gouden Eeuw.

Opbouw leerlijn Lessen per bouw:

- **Onderbouw (groep 1/2/3)** > Programma verzorgd door Rijksmuseum Twenthe.
- **Middenbouw (groep 4/5/6)** > 1 lesvoorbereiding in de klas en 1,5 uur rondleiding *Proef de Gouden Eeuw* in het Rijksmuseum Amsterdam over het dagelijks leven in de Gouden Eeuw (uit te breiden met lessen van/bij het Rijksmuseum Twenthe).

Proef de Gouden Eeuw

Leerlingen gebruiken al hun zintuigen tijdens deze rondleiding over het dagelijks leven in de Gouden Eeuw. Ze proeven de specerijen uit verre landen, ruiken het atelier van een meester-schilder, voelen de jurken van rijke dames en luisteren naar instrumenten uit de 17e eeuw. En ze staan oog in oog met de beste Hollandse Meesters uit de Gouden Eeuw, met als topstuk natuurlijk de Nachtwacht!

- **Bovenbouw (groep 7/8)** > 4 lessen voorbereiding in de klas en het 2,5 uur durend programma *Jij en de Gouden Eeuw* in het Rijksmuseum Amsterdam.

Jij en de Gouden Eeuw

Met vier voorbereidende lessen in de klas en een bezoek aan het museum is dit project lesstof vervangend voor het tijdvak Regenten en vorsten. Tijdens dit theatrale programma waar de verhaallijnen Rembrandt, Nova Zembla en Hugo de Groot centraal staan, spelen leerlingen samen met professionele acteurs verhalen over deze historische personages in een 17e -eeuws theater. Leerlingen duiken in het hoofd van Rembrandt, vluchten mee in de boekenkist van Hugo de Groot en ervaren letterlijk de vrieskou in het Behouden Huys op Nova Zembla. Een geschiedenisles om nooit te vergeten!

Waarde leerlijn voor de leerlingen

Via de leerlijn *De Gouden Eeuw voor iedereen!* krijgen leerlingen de verplichte lesstof over de kunst & geschiedenis van de Gouden Eeuw in Nederland op een heel aantrekkelijke en interactieve manier aangeboden. Middels een laagdrempelige kennismaking in de onderbouw, een interactieve en zintuiglijke ervaring in de middenbouw en verdiepende elementen in de bovenbouw.

Deskundigheidsbevordering

Sander Daams - Rijksmuseum Amsterdam i.s.m. Rijksmuseum Twenthe

Wetenswaardigheid, quote of anekdote over de leerlijn

'Iedereen voor z'n twaalfde naar de Nachtwacht!' Het Rijksmuseum faciliteert in gratis busvervoer voor basisschool-leerlingen midden- en bovenbouw uit heel Nederland! Het theatrale onderwijsprogramma *Jij en de Gouden Eeuw* heeft in 2015 de Innovatie Award gewonnen op de Nationale Onderwijs Tentoonstelling in Utrecht.

Link naar voorbeelden en foto- en filmmateriaal

Vorbereidend materiaal voor rondleiding *Proef de Gouden Eeuw* via deze link: www.rijksmuseum.nl/proef-de-gouden-eeuw
Promofilmje theatraal programma *Jij en de Gouden Eeuw* via deze link: www.rijksmuseum.nl/po-goudeneeuw

Leerlijn sluit aan bij/ bijzonderheden

De leerlijn bovenbouw sluit aan bij Theater
De leerlijn is ook beschikbaar voor Speciaal Onderwijs

Beschikbaarheid in de regio

De leerlijn is beschikbaar in heel Nederland



**ROOMBEEK
CULTUURPARK**



**RIJKS
museum
TWENTHE**

LEERLIJN MaakMeeMuseum

Culturele discipline Cultureel erfgoed
Culturele instelling Roombeek Cultuurpark Educatie - TwentseWelle
In samenwerking met IBS Al Ummah
Prinseschool - locatie Staringstraat

Contactgegevens instelling

	1	2
Naam	RCE	IBS Al Ummah
Telefoon	06-34188947	053-4319935
E-mailadres	loes@roombeekcultuurpark.nl	a.stokkers@simonscholen.nl
Contactpersoon	Loes Schippers	Anka Stokkers

Contactgegevens instelling

	3
Naam	Prinseschool - locatie Staringstraat
Telefoon	053-4368108
E-mailadres	berto@prinseschool.nl
Contactpersoon	Bert Oude Engberink

Inhoud leerlijn

Deze leerlijn geeft kinderen uit groep 1 t/m 8 inzicht in het wat en waarom (en daarmee in de waarde) van cultureel erfgoed. Elk jaar vindt een verdere verdiepingsslag plaats. De leerlijn maakt inzichtelijk dat erfgoed een zaak kan zijn van een familie, maar ook van een samenleving of zelfs van de hele wereld. Om het jaar vindt een bezoek plaats aan cultureel erfgoed buiten school.

Aansluiting kerndoelen

Kerndoelen: 33, 36, 37, 51, 54, 55 en 56

Belangrijkste uitgangspunten leerlijn

- Cultureel erfgoed wordt als onderwerp ingezet en niet slechts gebruikt als bron bij wereldoriëntatie
- Identiteit en taalontwikkeling komen nadrukkelijk aan bod
- De lessen omvatten de 21st century skills
- Er wordt procesgericht gewerkt
- De leerlijn wordt in het curriculum van de school opgenomen

Opbouw leerlijn

In iedere groep vindt een project plaats van meerdere lessen. Het begrip cultureel erfgoed wordt telkens iets verdiept. In de onderbouw blijft het thema heel dicht bij de kinderen zelf. In de middenbouw wordt dit uitgebreid naar 'de ander' maar wel personen die dicht bij het kind staan. Ook wordt het begrip 'museum' geïntroduceerd. In de bovenbouw wordt alles bij elkaar gebracht en daarnaast ervaren leerlingen welke taken en functies cultureel erfgoed met zich meebrengt. Ieder jaar wordt bij aanvang van het nieuwe project begonnen met kennisactivering door terug te kijken naar het project van het vorige jaar. In groep 2, 4 en 8 vindt een museumbezoek plaats, in groep 6 een stadswandeling.

Thema's per groep:

Groep 1 - Bewaren

Groep 2 - Ordenen

Groep 3 - De waarde van verzamelen

Groep 4 - De functie van musea

Groep 5 - Het belang van de verhalen rond een voorwerp

Groep 6 - Stadswandeling monumenten/kunstwerken en zelf het verhaal erover ontdekken

Groep 7 - Maken van een 'professionele' tentoonstelling

Groep 8 - Onderzoek achtergronden museumwerk en verhaal schrijven over zelfgekozen voorwerp

Waarde leerlijn voor de leerlingen	Leerlingen krijgen oog voor cultureel erfgoed, zowel voor zichzelf als in instituten en in de publieke ruimte. Ze leren dat cultureel erfgoed dynamisch is en niet statisch en dat het overal om hen heen is. Musea worden een onderdeel van hun denkraam en een bezoek aan het museum wordt een vanzelfsprekendheid.
Deskundigheidsbevordering	De leerlijn start op de school met een teamtraining van een uur door een cultuur-educatief medewerker, die het gebruik en de didactiek van de leerlijn toelicht.
Wetenswaardigheid, quote of anekdote over de leerlijn	In de projecten binnen deze leerlijn kunnen kinderen hun verhalen kwijt over zichzelf, hun familie of hun hobby's. De kinderen komen meer te weten over elkaars achtergrond en over wat de ander bezighoudt.
Link naar voorbeelden en foto- en filmmateriaal	https://cultuurmenu.culturage.nl/leerlijnen/maakmeemuseum
Beschikbaarheid in de regio	De lessen van groep 1, 3, 4, 5 en 7 kunnen zonder aanpassingen worden gegeven op scholen buiten Enschede. Bij groep 4 hoort weliswaar een museumbezoek, maar dat kan naar ieder willekeurig museum zijn. Aanpassingen zijn nodig voor: Groep 2 - Het museumprogramma 'Botje bij botje, potje bij potje' is in museum TwentseWelle ontwikkeld en alleen daar af te nemen. Groep 6 - De stadswandelingen die mee worden geleverd vinden plaats in Enschede. Men zou dan of naar Enschede moeten komen of een alternatieve wandeling maken voor de eigen plaats. Groep 8 - Het Museumonderzoek dat onderdeel uitmaakt van het project voor groep 8 is niet afhankelijk van Museum TwentseWelle. De interviews met medewerkers ook niet per se, maar de school zou hiervoor dan zelf afspraken moeten maken met het museum van zijn keuze.

Film & Digitale media

Avonturen in het donker
Mediawijsheid



LEERLIJN **Avonturen in het donker**

Culturele discipline Film
Culturele instelling EYE Filmmuseum, Amsterdam
In samenwerking met Concordia Film | Theater | Beeldende Kunst

Contactgegevens instelling

	1	2
Naam	EYE Filmmuseum	Concordia Film Theater Beeldende Kunst
Telefoon	020 - 758 23 60	053 - 430 09 99
E-mailadres	educatie@eyefilm.nl	e.bouman@concordia.nl
Contactpersoon	Marlies Baltus	Emma Bouman

Inhoud leerlijn

Avonturen in het donker is de lesmethode over film, van EYE filmmuseum, met een doorlopende leerlijn voor groep 3 t/m 8 van het primair onderwijs. De methode behandelt de basisthema's van film op een speelse manier. Hoe laat je leerlingen spelenderwijs ontdekken wat er allemaal komt kijken bij het maken van een film? Hoe kijk je een film en bespreek je de beelden met je leerlingen? Basisthema's zoals verhaal, personages en montage komen met doe-opdrachten in de klas aan bod.

NB: de lesmethode kan aangevuld worden met lesmateriaal voor groep 1 en 2, verzorgd door Concordia in samenwerking met EYE Filmmuseum.

Aansluiting kerndoelen

Kerdoel 54, 55 en 56

Belangrijkste uitgangspunten leerlijn

Kinderen en jongeren groeien op in een beeldcultuur. Films kijken, maken en delen is vandaag de dag de normaalste zaak van de wereld. Het primaire doel van Avonturen in het donker is leerlingen de basisbegrippen die bij het medium film horen te leren en deze begrippen toe te passen in opdrachten over film. Aan de hand van verschillende interactieve werkvormen leren de leerlingen over film - door te denken én te doen - en worden ze mediawijs.

Opbouw leerlijn

In het lesmateriaal staat de belevingswereld van de leerlingen centraal. De methode bevat meerdere katernen met achtergrondinformatie over verschillende thema's en filmbegrippen. Elk katern bestaat uit informatie, verhalen, lessen en beeld- en boekfragmenten waarmee het thema behandeld kan worden. Voor de leerlingen zijn er verschillende opdrachten per thema, verspreid over de verschillende groepen. Per groepcluster (3/4, 5/6 en 7/8) zijn er twee tot drie opdrachten. De opdrachten zijn los van elkaar in te zetten, maar passen wel bij elkaar en kunnen ook allemaal gegeven worden. Per opdracht is er een toelichting voor de leerkracht en een werkblad voor de leerling.

Waarde leerlijn voor de leerlingen

Met Avonturen in het donker ontdekken de leerlingen de magie van film en leren ze gericht naar film te kijken, over film na te denken

en neemt hun kijkplezier toe. De leerkracht geeft filmeducatie en mediawijsheid een plek in de school.

Deskundigheidsbevordering	De deskundigheidsbevordering zal verzorgd worden door Concordia in samenwerking met EYE Filmmuseum.
Wetenswaardigheid, quote of anekdote over de leerlijn	Avonturen in het donker is dé lesmethode over film en leert leerlingen kritisch om te gaan met beeldcultuur.
Link naar voorbeelden en foto- en filmmateriaal	Ga naar www.avontureninhetdonker.nl , klik op 'over', daar staat een voorbeeld uit de lesmethode.
Leerlijn sluit aan bij/ bijzonderheden	Door de opzet van de map is het mogelijk om zelf films te selecteren geschikt voor de eigen doelgroep. Op www.kijk-goed.nl staat een uitgebreide selectie filmtitels geschikt voor filmeducatie. Daarnaast is het mogelijk om per doelgroep een onderwerp te kiezen. Door deze opzet zijn er veel mogelijkheden om de toepassing geschikt te maken voor de eigen leerlingen. Dat geldt ook voor speciaal (basis) onderwijs (NB: cluster 2 t/m 4).
Beschikbaarheid in de regio	De lesmethode wordt in de klas behandeld. De deskundigheidsbevordering wordt verzorgd door Concordia in samenwerking met EYE Filmmuseum en is beschikbaar in Overijssel.



LEERLIJN Mediawijsheid en Digitale media

Culturele discipline	Digitale media - Mediawijsheid - Beeldend
Culturele instelling	Roombeek Cultuurpark Educatie (RCE) - Tetem
Contactgegevens instelling	1
Naam	RCE
Telefoon	053 - 230 87 91 (bereikbaar van maandag t/m vrijdag van 9.00-12.30 en 13.00-15.00)
E-mailadres	marlies@roombeekcultuurpark.nl
Contactpersoon	Marlies van Grootel

Inhoud leerlijn	Een leerlijn Mediawijsheid en Digitale media waarin kennis wordt gemaakt met de mogelijkheden van internet en social media en het veilig daarmee omgaan. De kinderen onderzoeken thema's als betrouwbaarheid van informatie, identiteit, copyright, eigen mening en privacy. Ze voeren op procesgerichte wijze opdrachten uit op het gebied van mediawijsheid, 21st century skills en digitale media. Een leerlijn waarbij de kinderen op een ontdekkende en spannende manier kennis maken met en inzicht krijgen in het gebruik van internet, social media en digitale media.
Aansluiting kerndoelen	Kerndoelen: 54 en 55
Belangrijkste uitgangspunten leerlijn	Een doorgaande leerlijn media-educatie waarbij de leerlingen vanaf groep 1 opgeleid worden tot 'mediawijze burgers' die in staat zijn digitale media in te zetten binnen hun eigen creatief proces. De leerlijn is zelfstandig door de groepsleerkrachten te geven.
Opbouw leerlijn	Per leerjaar 2-4 lessen van 60-120 minuten. Het lespakket met daarin een aantal uitgewerkte lessen kunstzinnige oriëntatie en 21st century skills is een van de instrumenten om het beeldend cultuuronderwijs en de mediawijsheid binnen het basisonderwijs te intensiveren. De leerlijn bevat procesgerichte lessen voor de groepen 1 t/m 8 op het gebied van mediawijsheid, zowel gericht op het veilig gebruik van internet, het leren zoeken naar informatie als het omgaan met digitale media.
Waarde leerlijn voor de leerlingen	De leerling ontwikkelt zich van groep 1 t/m 8 in het bewust omgaan met media en internet. De leerling wordt steeds beter in het toe-passen van digitale media en omgaan met media in aansluiting op thema's als identiteit, bescherming van privacy, betrouwbaarheid van informatie en copyright.
Deskundigheidsbevordering	Bij deze leerlijn is een deskundigheidsbevordering beschikbaar met uitleg van de lesmiddelen/ technieken en een korte workshop voor leerkrachten. Het coaching on the job traject bestaat uit een

voorbeeld- en een feedback les. Rondom deze lessen vindt intensief contact plaats met de leerkracht om de bezoeken zo goed mogelijk af te stemmen en tot een waardevolle leerervaring te brengen.

Wetenswaardigheid, quote of
anekdote over de leerlijn

Wat is mediawijsheid? Wat is jouw identiteit op het internet?
Hoe weet je of iets waar is of juist niet? Leer over media, het internet en social media en ontwerp je eigen profielpagina, maak een lipdub, film een interview en nog veel meer!

Leerlijn sluit aan bij/ bijzonderheden

Deze leerlijn sluit naadloos aan op de (gratis) online leerlijn Mediaspoor en de lespakketten 'Spinternet' en 'Geheim agent AAP' (gericht op digitale geletterdheid).

Beschikbaarheid in de regio

Beschikbaar in heel Overijssel



ROOMBEEK
CULTUURPARK

telem

Kunst en Techniek

Architectuur en Techniek

Kunst en Techniek

Kunst onderzoekt



LEERLIJN Architectuur en Techniek

Culturele discipline Beeldend in aansluiting op Architectuur, Natuur en Techniek
Culturele instelling Roombeek Cultuurpark Educatie (RCE) - Tetem

Contactgegevens instelling **1**
Naam RCE
Telefoon 053 - 230 87 91
(bereikbaar van maandag t/m vrijdag van 9.00-12.30 en 13.00-15.00)
E-mailadres marlies@roombeekcultuurpark.nl
Contactpersoon Marlies van Grootel

Inhoud leerlijn Architectuur en Techniek is een leerlijn voor het basisonderwijs en maakt ieder kind bewust van de bebouwde wereld om zich heen. De kinderen onderzoeken wat de relatie is tussen architectuur en dagelijkse dingen als wind, water, licht en temperatuur. Kun je een huis bouwen van ijs? Wat gebeurt er met een gebouw als je het heel hoog maakt? Hoe kun je op een duurzame en milieuvriendelijke manier bouwen?
Deze leerlijn is geschikt voor scholen die ruimte bieden aan kunst, techniek en wetenschap en een team dat open staat voor onderzoekend leren.

Aansluiting kerndoelen Kerndoelen: 42, 45, 54 en 55

Belangrijkste uitgangspunten leerlijn Doel is om de kinderen kennis te laten maken met het doen van onderzoek naar natuurkundige verschijnselen en technische problemen in relatie tot architectuur en bouwen. Daarbij staat het onderzoeken, ontwerpen en hierop kunnen reflecteren centraal.

Opbouw leerlijn Architectuur en Techniek is voor alle leerjaren in het basisonderwijs en bestaat uit een A jaar en een B jaar. Beide jaren bevatten 2 lessen van 30-60 minuten per twee leerjaren. Jaar A is gericht op natuurkundige verschijnselen en jaar B op het zoeken van oplossingen voor technische problemen. Het lespakket bestaat uit docentenhandleidingen met een instructie voor het geven van de les, PowerPoints, afbeeldingen en andere bijlagen.

Waarde leerlijn voor de leerlingen De kinderen ontwikkelen zich van groep 1 t/m 8 in het leren onderzoeken en ontwerpen in het kader van natuurkundige verschijnselen en technische problemen in aansluiting op architectuur en bouwen. Door de leerjaren heen leren de kinderen door te experimenteren, zelf te ontdekken en zelf te doen. Ze ervaren de techniek en versterken hun beeldende vaardigheden door te bespreken wat er gebeurt, wat je hebt ontdekt en wat dat betekent. De leerlijn Architectuur en Techniek vormt een perfecte manier voor het ontwikkelen van de 21st Century skills.

Deskundigheidsbevordering	Bij deze leerlijn is een deskundigheidsbevordering beschikbaar met uitleg van de lesmiddelen en een korte workshop voor leerkrachten. Het coaching on the job traject bestaat uit een voorbeeld- en feedbackles. Rondom deze lessen vindt een intensief contact plaats met de leerkracht om de bezoeken zo goed mogelijk af te stemmen en tot een leuke leerervaring te brengen.
Wetenswaardigheid, quote of anekdote over de leerlijn	Onderzoeken begint bij vragen! Welk effect hebben de eigenschappen van natuurkundige verschijnselen als water, kracht, licht en geluid op architectuur en bouwen? Hoe onderzoek je deze verschijnselen? Kun je wonen op het water? Wat is het effect van grote ramen in je huis? Wat is isolatie?
Leerlijn sluit aan bij/ bijzonderheden Beschikbaarheid in de regio	Deze leerlijn sluit naadloos aan bij de leerlijn Kunst en Techniek. Beschikbaarheid in heel Overijssel.



LEERLIJN Kunst en Techniek

Culturele discipline Beeldend in aansluiting op Natuur en Techniek
 Culturele instelling Roombeek Cultuurpark Educatie (RCE) - Tetem
 In samenwerking met OBS Roombeek te Enschede

Contactgegevens instelling

	1	2
Naam	RCE	OBS Roombeek
Telefoon	053 - 230 87 91 (bereikbaar van maandag t/m vrijdag van 9.00-12.30 en 13.00-15.00)	053-4364369
E-mailadres	marlies@roombeekcultuurpark.nl	jennefer@roombeekschool.nl maria@roombeekschool.nl
Contactpersoon	Marlies van Grootel	Jennefer Grootenhaar Maria IJzereef

Inhoud leerlijn

Kunst en Techniek is een leerlijn voor het basisonderwijs en maakt ieder kind nóg nieuwsgieriger dan het al is! Dagelijkse dingen zoals wind, water, lucht en 'de wereld van het maken' worden dichtbij gehaald en bijzonder gemaakt. Verwondering ontstaat. Deze leerlijn is geschikt voor scholen die ruimte bieden aan kunst, techniek en wetenschap en een team dat open staat voor onderzoekend leren.

Aansluiting kerndoelen

Kerndoelen: 42, 45, 54 en 55

Belangrijkste uitgangspunten leerlijn

Deze leerlijn is ontwikkeld met als doel de kinderen kennis te laten maken met het onderzoek doen naar natuurkundige verschijnselen en technische problemen. Daarbij staat het onderzoeken, ontwerpen en hierop kunnen reflecteren centraal.

Opbouw leerlijn

Kunst en Techniek is voor alle leerjaren in het basisonderwijs en bestaat uit een A jaar en een B jaar. Beide jaren bevatten 6 lessen van 30-60 minuten per twee leerjaren. Jaar A is gericht op het onderzoek doen naar natuurkundige verschijnselen en jaar B op het zoeken van oplossingen voor technische problemen/productie gericht. Het lesmateriaal bestaat uit docentenhandleidingen met instructie voor het geven van de les, PowerPoints, afbeeldingen en andere bijlagen.

Waarde leerlijn voor de leerlingen

De kinderen ontwikkelen zich van groep 1 t/m 8 in het leren onderzoeken en ontwerpen in het kader van natuurkundige verschijnselen en technische problemen. Door de leerjaren heen leren de kinderen door te experimenteren, zelf te ontdekken en zelf te doen. Ze ervaren de techniek en versterken hun beeldende vaardigheden door te bespreken wat er gebeurt, wat er is ontdekt en wat dat betekent. De leerlijn Kunst en Techniek vormt een perfecte manier voor het ontwikkelen van de 21st Century skills.

Deskundigheidsbevordering	Bij deze leerlijn is een deskundigheidsbevordering beschikbaar met uitleg van de lesmiddelen en een korte workshop voor leerkrachten. Het coaching on the job traject bestaat uit een voorbeeld- en feedbackles. Rondom deze lessen vindt een intensief contact plaats met de leerkracht om de bezoeken zo goed mogelijk af te stemmen en tot een leuke leerervaring te brengen.
Wetenswaardigheid, quote of anekdote over de leerlijn	Onderzoeken begint bij vragen! Wat zijn de eigenschappen van natuurkundige verschijnselen als water, kracht, licht en geluid? Hoe onderzoek je deze verschijnselen? Kun je licht en geluid ook gebruiken bij het maken van een kunstwerk? Wat zijn pictogrammen? Welke fantastische machines kun jij ontwerpen? Hoe ziet een machine er van binnen uit?
Link naar voorbeelden en foto- en filmmateriaal	https://cultuurmenu.culturage.nu/leerlijnen/kunst-en-techniek
Leerlijn sluit aan bij/ bijzonderheden	Deze leerlijn sluit naadloos aan bij de workshops Het Lab (ook in schoolbreed dagproject beschikbaar) en De Fabriek gegeven door RCE docenten, waarbij de kinderen onderzoeken en proefjes doen in het kader van Kunst en Techniek en hierover verslag leggen aan de hand van digitale media.
Beschikbaarheid in de regio	Beschikbaarheid in Overijssel: • Leerlijn Architectuur en Techniek • Workshops Het Lab en De Fabriek



LEERLIJN Kunst onderzoek

Culturele discipline Beeldend - Muziek - Theater
 Culturele instelling Roombeek Cultuurpark Educatie (RCE) - Tetem
 In samenwerking met Stadkamer, Jolanda Versluis

Contactgegevens instelling

	1	2
Naam	RCE	GBS de Uitleg
Telefoon	053 - 230 87 91	0529 - 431 781
E-mailadres	marlies@roombeekcultuurpark.nl	mvandervelde@vgpo-accretio.nl
Contactpersoon	Marlies van Grootel	Margriet van der Velde



Inhoud leerlijn

Een leerlijn voor groep 1 t/m 8 met daarin verwerkt:

- kerndoelen Kunstzinnige Oriëntatie, disciplines Muziek, Theater en Beeldend
- kerndoelen Wereldoriëntatie, Natuur en Techniek

Aansluiting kerndoelen

Deze leerlijn:

1. Verbindt de kerndoelen Kunstzinnige Oriëntatie (54, 55, 56), disciplines Muziek, Theater en Beeldend met de kerndoelen Wereldoriëntatie, Natuur en Techniek (39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 47, 48)
2. Vergroot de kwaliteit en de opbrengst van cultuurlessen door verankering in het curriculum
3. Vergroot en verdiept de bekwaamheden van de leerkrachten

Belangrijkste uitgangspunten leerlijn

Aansluitend op didactiek onderzoekend leren en procesgericht werken. Geen totaal uitgewerkte lessen, wel inspiratie voor de leerkracht in vorm van prikkelende PowerPoint en lessuggesties die flexibel zijn in te zetten. Vraagt van de leerkracht om zelf de lessen verder vorm te geven op basis van gewenste didactiek.

Opbouw leerlijn

Negen thema's: per thema splitsing in onderbouw, middenbouw en bovenbouw. Per bouw een PowerPoint met beeld, video en audiomateriaal en een leerkracht handleiding met achtergrondinformatie bij de PowerPoint en bijbehorende lessuggesties.

Thema's: Wind, Energie, Water, Temperatuur, Licht, Geluid, Beweging, Zwaartekracht en Magnetisme.

Waarde leerlijn voor de leerlingen

Indien uitgevoerd vanuit de principes van het onderzoekend leren en procesgericht werken: De leerling wordt steeds beter in het observeren, uitvoeren van experimenten, geven van de eigen mening, uiten van gedachten en het leggen van verbanden tussen de lesstof en de 'grote wereld'.

Deskundigheidsbevordering	Teamtraining en lesbezoek/coaching op maat door Tetem: • Procesgericht werken (bijv. Kunstedu door Karin Kotte) • Onderzoekend leren/thematisch onderwijs (bijv. Denken kun je leren door Erik Groot Koerkamp)
Wetenswaardigheid, quote of anekdote over de leerlijn	Door het loslaten van een vaste methode en het zelf ontwerpen van thematisch onderwijs kon GBS de Uitleg meer samenhang bieden voor de leerlingen. Door de didactiek van het onderzoekend leren en procesgericht werken kunnen leerlingen hun eigen leervragen inbrengen en is daar ruimte en aandacht voor. Ook zit er meer uitdaging in de expressielessen die de leerkrachten geven. De lesmiddelen van Kunst Onderzoekt bieden praktische ondersteuning voor de leerkracht bij het vormgeven van de thema's.
Leerlijn sluit aan bij/ bijzonderheden	Passend bij thematisch en vakoverstijgend onderwijs.
Beschikbaarheid in de regio	In Overijssel

tetem

 **ROOMBEEK
CULTUURPARK**



Literatuur

Een heleboel gevoel
Gedichten en verhalen in de stelles



LEERLIJN Een heleboel gevoel

Culturele discipline
Culturele instelling
In samenwerking met

Literatuur
Bibliotheek Enschede
Muziekbank Overijssel

Contactgegevens instelling

Naam
Telefoon
E-mailadres
Contactpersoon

1

Bibliotheek Enschede
053 - 480 48 37
h.keppels@bibliotheekenschede.nl
Hermien Keppels

2

Muziekbank Overijssel
06 - 280 696 51
educatie@muziekbank.nl
Jessica Veen



Inhoud leerlijn

Binnen de literaire leerlijn Een heleboel gevoel maken de leerlingen kennis met verschillende emoties: blij, boos, bang en bedroefd.

Aansluiting kerndoelen

Kerdoel 1, 9, 54 en 55

Belangrijkste uitgangspunten leerlijn

- Door het inzetten van jeugdliteratuur zijn leerlingen beter in staat hun gevoelens onder woorden te brengen.
- De emoties die aan de orde komen door alle bouwen heen zijn: blij, bedroefd, boos en bang.
- Leerkracht en leerlingen werken volgens het creatief proces waarbinnen zij oriënteren, onderzoeken, uitvoeren en evalueren.
- Lezen prikkelt de fantasie, emotioneert en stimuleert de nieuwsgierigheid van leerlingen.

Opbouw leerlijn

Per emotie zijn er vier lessen ontwikkeld. Ze zijn per twee jaargroepen geclusterd.

Waarde leerlijn voor de leerlingen

- Leerlingen die aangename gevoelens en gedachten ervaren d.m.v. het (voor)lezen van jeugdliteratuur, krijgen een positieve leesattitude.
- (Voor)lezen heeft een positief effect op de literaire competenties en de sociaal emotionele ontwikkeling van leerlingen.
- Als de school kiest voor deze doorgaande leerlijn dan wordt geborgd dat leerlingen aan het einde van hun schoolperiode in staat zijn om verschillende emoties te herkennen en te benoemen.

Deskundigheidsbevordering

Bibliotheek Enschede en Muziekbank Overijssel bieden een kick-off/deskundigheidsbevordering aan bij deze leerlijn. Tijdens deze kick-off wordt er een introductie op de leerlijn gegeven en ervaren de leerkrachten zelf de kracht van literatuur in combinatie met emoties. Optioneel is deskundigheidsbevordering/coaching on the job aan te vragen bij Kaliber Kunstenschool, Theater Sonnevank en Tetem.

Wetenswaardigheid, quote of anekdote over de leerlijn

Quote van een icc-er: "Een leerling die meestal niet veel zegt in de groep, kon zichzelf veel beter uiten na het drama-onderdeel van de les".

Link naar voorbeelden en
foto- en filmmateriaal

<https://cultuurmenu.culturage.nu/leerlijnen/een-heleboel-gevoel>

Leerlijn sluit aan bij/ bijzonderheden

Binnen de leerlijn wordt gewerkt aan de disciplines:

- Jeugdliteratuur (blij)
- Muziek (bedroefd)
- Drama (boos)
- Beeldend/nieuwe media (bang)

Binnen alle disciplines vormt jeugdliteratuur de rode draad.

De leerlijn is ook geschikt voor SO en VSO (in overleg).

Meer weten? Neem contact op met Hermien of Jessica, zij vertellen graag meer over de leerlijn!

Beschikbaarheid in de regio

Deze leerlijn is beschikbaar in de regio Twente.



LEERLIJN Gedichten en verhalen in de stelles

Culturele discipline Literatuur
 Culturele instelling De TalenTuin
 In samenwerking met Basisschool De Esch in Borne

Contactgegevens instelling	1	2
Naam	De TalenTuin	De Esch
Telefoon	074 - 267 27 77	074 - 267 20 06
E-mailadres	info@detalentuin.nl	j.grootrouwen@stichtingkomt.nl
Contactpersoon	Miriam Janssen	José Grootrouwen

Inhoud leerlijn	Een doorgaande lijn voor groep 3 t/m 8, waarin passieve taal (receptief: lezen, reflectie), actieve taal (productief: schrijven) en creatieve schrijfvaardigheden integraal aan bod komen.
Aansluiting kerndoelen	Kerndoelen Kunstzinnige vorming: 54, 55, 56 (nadruk op 54) Kerndoelen Nederlands: 1, 2, 3, 5, 9, 12 (nadruk op 9)
Belangrijkste uitgangspunten leerlijn	Het creatieve proces bij kinderen faciliteren, waardoor meer plezier en zelfvertrouwen ontstaat in taal en de uitdrukkingsvaardigheid en (talige) fantasie worden vergroot. Leerkrachten vaardiger en enthousiaster maken om dit proces te begeleiden met hulp van kennis van het creatieve proces, concrete voorbeelden en werkvormen.
Opbouw leerlijn	Voor de midden- resp. de bovenbouw is er een map met 10 lessen (met suggesties voor meer), van leesbevordering naar creatief schrijven. De leerkracht kan er bijv. 5 per jaar doen. • Verhalen 5 lessen: 2 lessen lezen, 3 lessen schrijven • Gedichten 5 lessen: 2 lessen lezen, 3 (of meer) lessen schrijven In sommige lessen zitten opdrachten voor zelfwerkzaamheid. De voorbeeldteksten, thema's, opdrachten en feedbackopties worden van onder- en midden- naar bovenbouw steeds complexer. Voor de onderbouw is er een mooie set met losse opdrachten uit andere bronnen. De lessen worden, inmiddels op verschillende scholen, in plaats van stellessen in de taalmethode gegeven.
Waarde leerlijn voor de leerlingen	Er ontstaat meer plezier en zelfvertrouwen in taal "Dit kan ik!" en de uitdrukkingsvaardigheid en (talige) fantasie worden vergroot. De teksten worden steeds rijker en complexer.
Deskundigheidsbevordering	Minimaal 1 bijeenkomst van twee uur vooraf; naar believen meer coaching (mogelijk ook in de klas) en/of terugkombijeenkomsten.

Wetenswaardigheid, quote of anekdote over de leerlijn	“Door deze aanpak durven kinderen te schrijven! Ze worden gemotiveerd!” (leerkracht van een pilotschool). “Dit traject is van een beduidend hoger niveau dan de lessen ‘lezen en stellen’ in onze taalmethode Taal Actief” (leerkracht van een pilotschool).
Link naar voorbeeldles en foto- en filmmateriaal	Dit is een link om voorbeeldlessen te bekijken: http://www.detalentuin.nl/72/o/publications
Leerlijn sluit aan bij/ bijzonderheden	Het is mooi om deze lessen te koppelen aan bijv. beeldende lessen, muziek (bij poëzie), drama, toneelvoorstellingen, schrijversbezoek (verhalen) of aan geschiedenis of wereldoriëntatie (verhalen). Tijdens de Kinderboekenweek, voor projecten of voor Vader- en Moederdag kunnen de lessen ‘lezen en schrijven’ aansluiten bij die thema’s. De poëzielessen zijn ook geschikt voor Speciaal Onderwijs.
Beschikbaarheid in de regio	De leerlijn is beschikbaar in heel Twente.



Muziek

De kracht van Muziek
Muzikaal Werkvormenboek



LEERLIJN De kracht van Muziek

Culturele discipline	Muziek (met uitstapjes naar Drama, Film en Beeldende vorming)
Culturele instelling	Orkest van het Oosten

Contactgegevens instelling

Naam	Monique Wijnker
Telefoon	053 - 487 87 03
E-mailadres	mwijnker@ovho.nl
Contactpersoon	Monique Wijnker

Inhoud leerlijn	Leerlingen ontdekken de kracht van muziek door al haar parameters te onderzoeken; tonen, melodie en ritmes, emoties in muziek, fantaseren op muziek, muziekinstrumenten, muziekgeschiedenis, de functie van muziek in het dagelijks leven, muzikale energizers, filosoferen over muziek en allerlei muziekstijlen. De leerlijn bestaat uit allerlei leuke, actieve en leerzame opdrachten, waarbij de creativiteit van de leerlingen en het luisteren naar (klassieke) muziek centraal staat. Ook worden er uitstapjes gemaakt naar dans, film, theater en beeldende opdrachten.
Aansluiting kerndoelen	Kerndoelen: 54, 55, 56 en 58 en in mindere mate ook 8, 9 en 34
Belangrijkste uitgangspunten leerlijn	Leerlingen ontdekken de kracht van muziek en leren zich d.m.v. muziek emotioneel en creatief te uiten. Ze ontwikkelen muzikale, creatieve en sociale vaardigheden en hebben heel veel plezier in het samen muziek maken en muziek beluisteren.
Opbouw leerlijn	Voor groep 1 t/m 8 en SO/VSO: 10 lessen voor groep 1/2 o.a. hard/zacht, snel/langzaam, hoog/laag en muziek en verhaal. 10 lessen voor groep 3/4 o.a. muziek en verhaal, geluid, melodie en muziek en emotie. 10 lessen voor groep 5/6 o.a. muziek en ritme, muziekinstrumenten en de functie van muziek. 10 lessen voor groep 7/8 o.a. de functie van muziek, mening over muziek en het effect van filmmuziek. Voor elke klas een muzikale activiteit op school of in de concertzaal; een onvergetelijke ervaring!
Waarde leerlijn voor de leerlingen	Leerlingen bevorderen hun emotionele, motorische en cognitieve ontwikkeling en sociale vaardigheden door middel van aansprekende, leuke en leerzame opdrachten. Leerlingen vergroten hun wereld, ontdekken hun talent en vergroten hun eigenwaarde. Onvergetelijke muzikale ervaringen leggen de basis voor plezier in muziekbeleving en enthousiasme voor het maken van muziek in de toekomst.

Deskundigheidsbevordering	Een enthousiasmerende docententraining (1,5 of 2 uur) en tussentijdse evaluaties (minimaal 3 digitaal). Indien gewenst coaching on the job of voorbeeld lessen in de klas (45 min. + 15 min. feedback).
Wetenswaardigheid, quote of anekdote over de leerlijn	Muziek verrijkt en maakt slimmer! Samen muziek maken en luisteren naar muziek stimuleert de emotionele, motorische, sociale en cognitieve ontwikkeling. En is bovendien ongelooflijk leuk! Leerlingen ontdekken hun talent en de kracht van muziek met onvergetelijke muzikale ervaringen!
Link naar voorbeeldles en foto- en filmmateriaal	https://cultuurmenu.culturage.nu/leerlijnen/de-kracht-van-muziek
Leerlijn sluit aan bij/ bijzonderheden	• 21st Century skills • Educatieve activiteiten van het Orkest van het Oosten (schoolconcerten en repetitiebezoeken) • De leerlijn is ook zeer geschikt voor SO en VSO
Beschikbaarheid in de regio	Deze leerlijn kan in heel Overijssel en Gelderland worden gebruikt.



LEERLIJN Muzikaal werkvormenboek

Culturele discipline Muziek
Culturele instelling Kaliber Kunstenschool

Contactgegevens instelling

Naam Kaliber Kunstenschool
Telefoon 053 - 485 87 13
E-mailadres I.sieverink@kaliberkunstenschool.nl
Contactpersoon Lotte Sieverink

Inhoud leerlijn	Het muzikale werkvormenboek is een boek vol muzikale activiteiten om met de kinderen te doen. Je kunt het boek gebruiken om losse werkvormen uit te halen, maar je kunt werkvormen ook eenvoudig combineren tot complete muzieklessen. Het boek volgt de kennis en vaardigheden zoals SLO die in de leerlijn muziek hanteert. Voordeel van het gebruik van werkvormen is dat ze makkelijk aan verschillende thema's zijn aan te passen zijn en daardoor flexibel toepasbaar zijn.
Aansluiting kerndoelen	Kerdoelen: 54, 55, 56
Belangrijkste uitgangspunten leerlijn	Wat maakt de leerlijn bijzonder? • iemand zonder affiniteit met muziek kan er vol zelfvertrouwen mee werken • de inhoud is geschikt om 5 minuten aan muziek te besteden, maar ook geschikt voor een les(senserie) • de inhoud is te verbinden aan allerlei thema's • de inhoud volgt de leerlijn muziek van SLO
Opbouw leerlijn	Het muzikale werkvormenboek bestaat uit werkvormen voor de groepen 1-2, 3-4, 5-6 en 7-8. Per laag worden verschillende werkvormen uitgelegd, aansluitend bij competenties van de leerlijn muziek van SLO. Het boek hoeft per jaarlaag niet chronologisch gevolgd te worden: de werkvormen kunnen door elkaar worden aangeboden. De werkvormen zijn voorzien van luisterfragmenten (direct door te klikken naar YouTube), notenvoorbeelden en bijlagen zodat er direct mee gewerkt kan worden.
Waarde leerlijn voor de leerlingen	De leerling ontwikkelt zich in verschillende muzikale domeinen (zingen, bewegen, muziek maken, luisteren, ontwerpen) en maakt kennis met muziek in de breedste zin van het woord.
Deskundigheidsbevordering	Kaliber Kunstenschool biedt trainingen aan bij het werkvormenboek om het werken ermee een goede start te geven en ook tijdens het gebruik ervan te blijven ondersteunen. Bij voorkeur wordt de training verdeeld in onder- midden- en bovenbouw, zodat er gericht gewerkt kan worden met de leerkrachten. 2 momenten per bouw x 1 uur per bijeenkomst (totaal 6 uur).

Wetenswaardigheid, quote of
anekdote over de leerlijn

Leerkracht in de training:
“Dit ga ik morgen meteen doen met mijn groep!”

Link naar voorbeelden en
foto- en filmmateriaal

<https://cultuurmenu.culturage.nu/leerlijnen/muzikaal-werkvormenboek>

Leerlijn sluit aan bij/ bijzonderheden

Voor een optimaal gebruik van het werkvormenboek is het aan te raden dat er een basisset schoolinstrumenten aanwezig is. In het boek wordt een suggestie gedaan welke instrumenten dit zijn en waar ze te bestellen zijn. Kaliber kan indien gewenst hierbij adviseren en helpen bij de bestelling.

Beschikbaarheid in de regio

Mogelijk in de regio Twente.

kaliber
kunstenschool



LIJST Deelnemende scholen

Cultuureducatie DNA

School	Impl.	Bestuur	Directie	Icc-er	E-mailadres
OBS Freinetschool De Bothoven Reudinkstraat 15 7511 ZG Enschede 053-4348962	JV	Consent	Jan Minnegal	Jeannette ten Thij	directie@freinetschool.nl j.tenthij@freinetschool.nl
ODBS Lonneker Dorpsstraat 104 7524 CK Enschede 053-4355993	ME	Consent	Maarten Minnegal	Christa Hofstra	maartenminnegal@lonnekerschool.nl christahofstra@lonnekerschool.nl
OBS Prinseschool - locatie Daalweg Daalweg 32 7541 AN Enschede 053-4311173	JV	Consent	Mieke van Vliet	Maureen Michels	mieke@prinseschool.nl maureenm@prinseschool.nl
OBS Prinseschool - locatie Prinsestraat Prinsestraat 10-10a 7513 AL Enschede 053-4319652	ME	Consent	Marjolein Krijgsman	Ahnia Raiss	marjoleinkr@prinseschool.nl ahnia@prinseschool.nl
OBS Prinseschool - locatie Staringstraat Staringstraat 15 7514 DE Enschede 053-4368109	ME	Consent	Anouck Haven	Bert Oude Engberink	anouck@prinseschool.nl berto@prinseschool.nl
OBS Prinseschool - locatie IST Johannes ter Horststraat 30 7513 ZH Enschede 053-2068035	JV	Consent	Astrid Dijkstra	Corinne Boswinkel	astrid@prinseschool.nl corinne.boswinkel@istwente.org
OMBS De Wielerbaan Batshoek 5 (ingang Disselhoek) 7546 LC Enschede 053-4768761	JV	Consent	Femmy Sassen- Oosterhof	Astrid van de Ven Mariët Hemmer	directie@dewielerbaan.nl a.vandeven-keeler@dewielerbaan.nl m.hemmer@dewielerbaan.nl
KBS De Windroos Het Bijvank 107 7544 DA Enschede 053-4762082	ME	St. Koe	Mariël Wesselink	Miriam Kroeze	windroos-dir@skoe.nl m.kroeze@skoe.nl
OBS Het Wooldrik Celsiusstraat 10 7535 DK Enschede 053-4316711	ME	Consent	Monique Leppink	Nataly Nagy	hetwooldrik@hetwooldrik.nl nataly@hetwooldrik.nl

OMBS Het Zeggelt Dr. Benthemstraat 14 7514 CM Enschede 053-4358682	JV	Consent	Antoinette Schildkamp	Errol Herder	directie@hetzeggelt.nl e.herder@hetzeggelt.nl
OMBS Het Zeggelt Meeuwenstraat 4 7523 XV Enschede 053-4338225	JV	Consent	Antoinette Schildkamp	Rozemarijn Zilkens	r.zilkens@hetzeggelt.nl

Projectleider-Implementator 1 Maika Eggink (ME) 06-22410071					maika.eggink@gmail.com
Implementator 2 Jessica Veen (JV) 06-28069651					jessica@mirio.nl



Cultuureducatie DNA: stimuleren van ontdekkend, onderzoekend en ontwerpend leren.

